

Ֆեռա, "Փորմալա", "իդեալ", "պրոլետարիատ", "բուրժուազիա", "ֆակտոր", "կապիտալ", "պրոցես", "անտիպոզ", "մաստա", "մադագան", "աւետարան", "մանտարա", եւ անթիւ նմաններ։ Ի հարկէ թարգմանելն աշխատած ալ ե հայացնելու "սոցիալիզմի", բայց ստանջ շատն ալ՝ ինչպէս կը խոստովանէ՝ խորթ եւ հնչել մեր աշխարհ հարաք լեզուի մէջ, ինչպէս "հասարակականացում" (socialisation) "երկրորդական" (alternative), "բառապարհութիւն" (phraseologie), "բնականոն" (normal), "գերբնականոն" (übernormal), եւ շատ ուրիշներ։ Անշուշտ այս կէտին բնական մեկնութիւնը կայ, եւ թարգմանելը մեծ մասամբ իրաւունք ունի, երբ հ'արգարացնէ իւր այս ընթացքը գրելով՝ "Մենք շանիքը գնեւ եւս գիտական տերմինաւորքաւ։ Եղած բառերէն ալ ճշգրի չեն համապատասխանում գաղափարներէն բուն իմաստին", եւ սակայն կարենէ շատ բան կարելի էր հայ լեզուի ոգւոյն աւելի համեմատ փոխադրել։ Գրեմք բուն պարունակութեան վրայ խօսիլը մեր ծրարէն գտար կը մնայ։

Հ. Յ. Յ.

ԱՅԿԱՅԻՆ ԹԻՐԹԻՐԵ ԺԱՅԿՈՒԹՈՒՆՆԵՐ

1. Տաթեւու սկիւբ։ — 2. "Հայրենիք" — նոր շաբաթանոթ մը։ — 3. Պարսիկ "Ալումը" հայ ուսանողացո, եւ "Համալսարան" ամսագիրը։ — 4. Ենթակէն "Հիտտիտներու ու Հայկերո ընդունաւորութիւնը։

1. Տ-իւտ-իւնը։ Ուսուցչական կարաբաշէ՝ W. Zeitschrift f. d. Kunde des Morgenlandes 1898 թիւ 4-ին մէջ՝ որ գեա նոր հրատարակած է Կ. Պոլսոյ Աթ-Մէյաանի մէջ արշուկաւս կոտանդին Պրոֆիթրոգէնէի սեան վրայ խօսելով՝ որուն համար խաղվին արարացի հեղինակը կ'ըսէ թէ հոգին շարժած ժամանակը՝ սեան ծերակրուն մէջ դրօսած ամեն առարկայ, այսպէս ապակի, կաղին, եւայլն կը խօսիլիս՝ կը ծանօթացնէ Եւրոպացաց մեր Տաթեւու սիւնը զոր կանգնած է Յովհաննէս Սիւնեցի եպիսկոպոսն։ Իւր կառուցած Պոլսո-Պետրոսի եկեղեցւոյն առջեւն, որ զարմանալէ յատկութեամբ մը՝ երբ մէկը վերէն մեղքը կ'ընդերնէ, կամ թեթեւ կեղծով մը ծնէ՝ անդրադիւն կը սփռ շարժիլ, ինչպէս Շահնազարեան Պարգապետն, Արիկէ՝ եւրոպացի ճանապարհորդին եւ այլք անհարկ փորած են, եւ որուն համար Բրուսէ՝ կ'ըսէ թէ Արիկ չէ կրցած իրեն այս սեան մեղեմականութեան մեկնութիւնը տալ։ Ուսուցչական կարաբաշէ՝ որ այս սեան մասին հրատարակած սեղեկութիւններն ընդունած է Հ. Գ. Վ. Գալեմբերգեանէ՝ արուած ստորագրութիւններն հետեւեցնելով՝ կը կարծէ թէ այս զարմանալի պիւրը՝ ուսուցչական առաջին մը փոքրիկ կտորնեւրոյն շինուած ըլլայ, այսպէս Itacolumitof (= Gelenksquarz, յօտարաբոյ կուարց)։ Կը ցաւի միայն որ ցայժմ չէ ապացուցուած այս բառին Հայաստան կամ հիւսիսային Պարսկաստան գտնուիլը։

2. "Հայրենիք" — նոր շաբաթանոթ մը։ Կարգաւորութիւն ընդունած էր արգեն նոր "Հայրենիքի", մը ծնանիլն, երբ յանկարծ կ'ընդգրկելը նոյն լեզուի 8 եւ 4 թիւներ, առանց ստանջ նախորդ 1 եւ 2 համարներն ընդունած ըլլալու, (արեւելք ծամարն կրօնական համարներու ենք)։ որոնց մէջ անշուշտ նոր "Հայրենիքի" կ'արագութիւնը պարզած եւ հրատարակած պիտի ըլլայ իւր վիճանը, ուղղութիւնն եւս։ Թէ եւ ստանջ պատահութեամբ չիտրեանալը այս մասին խօսելով՝ սակայն մնացած թիւերուն վրայէն կ'ընտելով՝ կրնանք հետեւեցնել թէ նոյն թաղաքը հրատարակուող "Տիգրիսի" ուղղութիւնն պիտի ունենայ, իւր յարգելի անուան միշտ համապատասխան։ "Հայրենիք" մեծութեամբ, գիրքով, ապագայութեամբ եւն, շատ կը նմանի "Տիգրիսի"։ Եւ անոր պէս ալ շարաթիւթերէն եւ հ'արժէ օրինակն 3 սեղմը։ Յարկան բաժանորդագրութիւնն է՝ արտասահմանի համար 10 ֆրանկ, Գրիկէ՝ Hayrenik Publ. Co., New York city, 628 Third Avenue.

3. Պարսիկ՝ Ալումը հայ ուսանողացո, եւ "Համալսարան" — մեծութիւնը։ Արեւելքն օրերս Պարսիկն ընդունեցանք ծանուցագիր մը, որ վերջինեւ պիտի խօսիլիս ամակ՝ կը ծանուցանէր "Համալսարան" անուն նոր ամսագիրէն մը հիմնադրութիւնն, ընդամին եւ կը պարզէր անոր ծրարքը։ Ըստ այսմ "Համալսարանը" պիտի խօսի գրեւոր եւ գիտական թիւթերով վրայ... անշարժութիւնն պիտի օրհնէր ինտելլիգենտներն եւ ինտելլիգենտ վրայ... նմանապէս ինտելլիգենտներն, բառաբանութիւնն, Բիւրէլութիւնն, Երկրագործութիւնն վրայ... պիտի գիտենայ իրենց եւ ուսուցչական փոքրիկ անգլիանական բաժին մը, ... մեծ ոյժ պիտի տայ գրականութեան, պիտի հրատարակէ պատմական, լեզուաբանական, իմաստասիրական, բանաստեղծական եւն գրուածքներն։ Այս ամենն կրնանք տեսնել թէ նոր ամսագիրէն իւր անուան բուն իմաստովը՝ իւր ընթերցողաց ճշմարիտ համալսարան մ'ըլլալ կը խոստանայ։ Կը յուսանք եւ կը թաղանք որ յայսմ յաղոյն, ինչու որ ուրիշ պարագայ մը կայ, որ "Համալսարանի" ապագային փոփոխելը կը սպանալ եւ այն է՝ Պարսիկ հայ գաղութականութեան կամ լաւ եւ ուսանողութեան մէջ վերջին ամիսներս պատահած իրադարձութիւնն։

Ըստ Պարսիկ առիթն ունեցանք այլեւայլ լեզուաց մէջ Պարսիկ հայ ուսանողութեան արտունի եւ բողբոլ կարգաւորութեան թէ քանի մ'ազգայինք՝ յորդ հազիւ մէկ երկու ճշմարիտ ուսանողներ կան Երեւն։ "յանուն հայ ուսանողութեան" այլեւայլ հանդէսներ, երեկոյններ, եւ այլն կարգաւորէր են, ընդգրկմ իսկ ուսանողութեան մեծամասնութեան կամքը, Հայ ուսանողութիւնն իրաւունք ինդրեց որ ասանք "Հայ ուսանողութիւնն արտունի շարափշտակն եւ իրենց չվերապահեն, այլ թէ զուր։ Արդ այս մի եւ նոյն անհանգ խօսքն է որ "Համալսարան" նոր ամսագիրէն պիտի հրատարակէ, որոնք գեւ հայ ուսանողութիւնն կարենց պարտաւոր ըլլալ զգուցանել ընդհանրութիւնն այս լեզուէն արուն համար ալ բողբոլագիր մը զրկած է հայ լեզուաց, զոր մնիւր ալ ընդունած ենք։

